

آثار بنیاد
در آینه دیگران

جغرافیای اداری هخامنشی^(۱)

محمد رسول دریاگشت

جغرافیای اداری هخامنشیان - آرنولد توین بی - ترجمه همایون صنعتی زاده - ناشر:
بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار - چاپ اول، تهران ۱۳۷۹.

شاید بعضی محققان امروزی تاریخ از تشکیلات اداری و نحوه مملکت‌داری سلسله هخامنشیان (۵۴۶-۳۳۳ قبل از میلاد) بس کمتر می‌دانند. آرنولد توین بی تاریخ‌نگار برجسته انگلیسی (۱۸۸۹-۱۹۷۵م) که تخصص ویژه او در باب تمدن‌های ملل عالم بود این رساله را نوشت و آقای همایون صنعتی زاده محقق و شاعر و مترجم پُرکار آن را ترجمه و بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار اخیراً چاپ و عرضه نمود. علی‌الظاهر این رساله از پیوست‌های جلد هفتم کتاب مفصل «مطالعه تاریخ» از تألیفات معتبر توین بی است. مترجم در برگردان این اثر مفید تاریخی از رویه بخصوصی پیروی کرده و در مقدمه نوشته است:

«مترجم حفظ سیاق قلم مؤلف به زبان انگلیسی را رعایت نکرده، سعی کرده اندیشه‌های مؤلف را درک کرده به فارسی برگرداند.»

کتاب شامل دو بخش است: قسمت اول حاوی مباحثی پیرامون جغرافیای اداری هخامنشیان/ روح و سیاست نظام هخامنشیان/ سرچشمه‌های جاری آگاهی/ جغرافیای اداری و تاریخی سیاسی/ آشفته‌گی ناشی از شباهت اسمی/ یادداشت‌هایی درباره اسمهای جغرافیایی و مکان آنها.

در بخش دوم سه پیوست الحاق شده: پیوست اول سنگ نبشته‌های داریوش در بغستان (تیسفون) فهرست ایالات هخامنشی در سنگ نبشته‌های فارسی باستان، در پیوست بعدی سه جدول نمایانده شده که فهم موضوع را برای خواننده آسان می‌سازد. این چند فهرست و دو پیوست مذکور از ترجمه‌های ع. شاپور شهبازی از کتاب پژوهش‌های هخامنشی: شامل هشت مقاله در باب تاریخ باستان‌شناسی هخامنشی» است که به کتاب منضم شده است.

پیوست سوم شرح نقوش مربوط به هیئت‌های نمایندگی از دیواره‌های کاخ آپادانا است شامل اقوام: مادی‌ها، شوشیان، ارمنیان، بابلیان، آشوریان، مصریان و سُغدیان و... که ۲۴ فقره است. عکس‌های این قسمت هم که مرتبط با موضع بالاست مکمل بخش مذکور است. پاره‌آخر از کتاب تخت جمشید تألیف آریش اسمیت با ترجمه عبدالله فریار (امیرکبیر، ۱۳۴۲) نقل شده است.

مجموعه این متن از نوشته‌آرنولد توین‌بی و ضمیمه‌ها و پیوست‌های مربوطه حال و هوای مبحث کتاب را به خوبی شکل داده و مشخص نموده و برای خواننده رهنمون خوبی است. پیشینه تاریخی هخامنشیان و چگونگی فروپاشی این سلسله با درگذشت اسکندر، در این رساله ۱۷۵ صفحه‌ای به خوبی بازگو شده و حواشی و پانوشته‌های متمم نیز رساله را تکمیل نموده است. فهرست اعلام و سه قطعه نقشه جغرافیایی پایان بخش این کتاب مفید پژوهشی تاریخی است. بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار یزدی این رساله معتبر توین‌بی را برای اولین بار منتشر نموده است. دانشجویان رشته تاریخ دانشگاه‌ها که در گذشته تاریخی ایران بررسی و تحقیق دارند، موضوع مستند و قابل اعتمادی پیش رو خواهند داشت.